

ben, over-
elke beide
istich be-
gen onder
aad tegen-
uit-
gevaars
beginnel
alleen bij
rdt. Om
Hegellaan-
unt prin-
verstaan,
vaar door
eegsleest
theorieën
waar hij
icht prin-
Na staat
taart. Wat
p mannen
pramissen
het argu-
volstrekt
aan er uit
dent in de
plicht te
standers
rvoor nog
eken zijn,
tegenstan-
andere
chten aan
niet nala-
en hunner
r. Boeken
te scholen
ste repre-
schreven
t, dan het
oof heb-
a juridisch
siteit zijn
niet, oof
llege aan
nen.
t zijn lang
gevoor-
het geld
rgegeven,
die levens-
eraren aan
studenten
un tegen-
rens aan-
sanne-
us het
thans uit
en hebben
juridische
t, de fout
stander te
Fabius en
maken.
standpunt,
laatst, het
aan deze
omin als
der we-
ren ware,
ent, gelijk
loet zeker
onen die
naar zelfs
t van die
ngeving,
artes en
sonderen;
llen geen
egel voor-
t, dat zelfs
nkwaren
die zell-
are over-
ngeving,
eden hen
t worden
ht van de
iversiteit,
a om aan
drit voor-
hun de
k op juri-
en hen
nistische
ene juri-
die zich
het merk
erlandisch
argument
ne lezers
it uit tot
le kerken
lecht heb-
anzelf de
g verder
een weer
ingen van
genaamde
e laatste.
een kam,
alle van
rond, dat
emeenten
en groot-

ouders, eenmaal tot de Gereformeerde kerken behoorden, en dat hun aansluiting bij de vrije gemeenten gevolg is geweest van de kerkelijke verwarring en verbastering, die door de Synodale organisatie van 1816 over onze Gereformeerde kerken kwam. Feitelijk zijn we dus met deze gemeenten van één oorsprong, en het is een zeldzame kwaad, dat er bij haar en bij ons tot kerkelijke reactie heeft geleid. Wie nu van éénen huize zijn, en tot actie werden uitgedreven door een zelfde kwaad dat over beide kwam, bezitten reeds daarin twee dingen gemeenschappelijk, en mogen zich uit dien hoofde niet aan de vraag onttrekken, of kerkelijke hereeniging niet op hun weg ligt, en niet met Gods hulp ware tot stand te brengen. Dat deze vrije gemeenten minder in aantal en gemeenlijk van zwakke formalie zijn, mag hiertegen ook een argument zijn. Dat argument toch zou op „verachting van den broeder” en daarmee gepaard gaande zelfbeëindiging rusten, en alzo twee sonnen voor één in zich sluiten. Voorzover er ook in die vrije gemeenten, en dat is veelszins het geval, vrome kinderen Gods schillen, moet de zucht van ons hart naar hen uitgaan, en moet het ons gebed blijven, dat God de Heere ook in hun ziele zucht naar saamleven met de broeders de opkomen. Slechts één voorbehoud moet daarbij gemaakt: Kerkelijke vereeniging onderstelt eenheid van belijdenis. Iets dat nu niet zeggen wil, dat men op alle punten precies eender behoefte te denken, of van elk woord van de Schrift een precies eendere uitlegging behoefte te geven. Dat ongerijmde standpunt namen onze Gereformeerde kerken nooit in, en mag ook het onze niet zijn. De eenheid in belijdenis mag nooit verder gevraagd dan de belijdenisschriften gaan. De vraag is dus maar, of deze vrije gemeenten met ons al dan niet de Drie Formulieren van eenigheid als kerkelijk veldteken aanvaarden, en de aldus beleden waarheid in den openbaren Dienst handhaven. Doen ze dit niet, dan natuurlijk stuiten we reeds bij de eerste ontmoeting en kunnen niet verder. Maar doen ze dit wel, dan is de weg voor saamspreking, voor overleg en voor aaneensluiting gebaad, en mag de poging tot hereeniging althans niet onbeproefd blijven. Hoe het nu op dit punt met de vrije gemeenten staat, wagen we niet te beslissen. We weten dat er zijn, die van ganser harte de Drie Formulieren van eenigheid met ons aannemen, we weten ook dat er zijn, gelijke b. v. de kerk in de Weteringstraat te Amsterdam, die dit besluit niet doen. Maar van het meerendeel dezer vrije gemeenten zijn we niet op de hoogte. Er bestaat geen statistiek van. Men kent haar kerkenordening niet. Haar standpunt is niet kenbaar genoeg. En ook weet men niet genoeg, in welke gemeenschap ze onderling staan. Allereerst zal het dus op ons weg liggen, op de hoogte te komen van den werkelijken toestand dezer vrije gemeenten. Waar ze zijn? Welken naam ze voeren? Welke belijdenis ze erkennen? Welke kerkenordening ze volgen? Welk verband ze onderling hebben? Wie haar voorgangers zijn? Welk getal ze opgeven voor haar leden? Enz. De Deputaten der Generale Synode voor deze aangelegenheid hebben vóór Augustus 1893 dus een breedte slag af te werken. Of ze hierin selsven slaagen zullen, of wel dat ze de hulpe der Classis zullen inroepen, staat aan ons niet te beslissen. Mits in Augustus 1893 alle voorbereidende werkzaamheid maar zij afgegaan, opdat de Generale Synode die dan daagt, verdere stappen kunne doen. Het denkbeeld is wel eens geopperd, of onze Deputaten niet misschien de kerkeraden van alle vrije gemeenten konden uitnoodigen, om voor zoover ze de Drie Formulieren van eenigheid kerkelijk eeren, afgevaardigden naar een bijeenkomst te zenden, waar onze Deputaten, desnoods onder assumptie van enige adviseerende leden, met hen konden raadplegen, en althans de noodige inlichtingen erlangen. Wij voor ons zouden dit denkbeeld wel willen steunen. De tijd der verwijdering heeft uit; de dagen van saamsbinding zijn aangebroken, en ook hier geldt het, dat zalig zijn die den vrede maken. Dit wordt nu niet gezegd, alsof we ook maar iets minder prijs zouden stellen op kerkelijke hereeniging met de Gereformeerde die nog onder de Synode zitten, of met de Ledeboerianen. Ons hart is ruim, en uitgebreid naar al wie eenzelfde genade van waarheid met ons deelachtig is, en zelfs wie zich het bitterst tegen ons gekerd heeft, zal ons een verwelkoming aan het hart bereiden, zoo we weer saam den Heere onzen God mogen dienen. Ook na komt deze verbodding vreemd voor. Toch vellen we nog geen oordeel. Alvorens dit te doen, dient nadere inlichting afgewacht. In de *Bazijn* plaatste de heer Van Kamp uit Heerenveen dit ingezonden stuk: Was Ursinus, de medeopsteller van onze Catechismus, wel Gereformeerd? Deze vraag was ik ter ernstige overdenking aan te bieden hun, die op grond van hetgeen door Voorgangers der Doleerende kerken in den laatste tijd in het publiek is uitgeproven en geleerd omtrent de Wedergeboorte en den heiligen Doop, meenen niet te kunnen meegaan met de tot stand gekomen Verordening. Ik heb hier, daartoe eenige citaten uit het bekende schiedboek (uitgave bij Casparus Loeferman Amsterdam 1894) (H. de Vries) in, in betrekking tot den Kinderdoop. En omdat de algemeene opvatting van het Sacrament en van den Doop natuurlijk van groote beteekenis is voor den Kinderdoop, doe ik eenige citaten over die beide voorafgaan. Nog maak ik de opmerking, dat het mij niet te doen is om een strijd over de waarheid, de Schriftuurlijkheid van Ursinus gevoelen: mijn enig oogmerk is in het oog te doen vallen, welk een man, of beter gezegd welk

natuurlijk alleen oordeelen kan, hiervoor uit den weg te gaan. Maar de redacteur van de *Kerk. Cour.* volgt zoo eedle gewoonte niet. Ook na onze verklaring gehoord te hebben, denkt hij er geen ogenblik aan dat hij zich in zijn oordeel over onze bedoeling kon vergist hebben, maar roept hij er schande over, dat wij zoo plechtige verklaring misbruiken, om een leugen waar te maken. Hier eindigt alle redeneering. Indien Prof. Goossens zich voor zijn conscientie verantwoord acht, om aldus als ware hij een God, over de intentie van ons hart te oordeelen, hebben wij hem niets meer te zeggen. Wat hij over Kootwijk aanvoert heeft natuurlijk met het Conflict te Amsterdam niets uitstaande. De heer RENKEMA. De heer Renkema wil zijn verloren zaak goedpraten, en werkt er zich nu hoe langer hoe dieper in. Hij schreef toch in het *Wekertje* een lang stuk, om aan te toonen, dat er in de 17e eeuw van overheidswege niet zelden wel gesproken werd van de ware Christelijke Gereformeerde religie. Nu dat heeft niemand ooit ontkend, maar is lang voor hem door anderen, en ook door ons, opgemerkt. Doch wat baat hem dit? Hij zou bewijzen, niet dat er door de Overheid van de Christelijke Gereformeerde religie, maar dat er door de kerken, officieel kerkrechtelijk, van de Christelijke Gereformeerde kerken voor de Gereformeerde kerken gesproken werd. En dit juist bewijst hij niet. Zijn verweer maakt dan ook een droeven indruk. Het is het willen gelijk hebben van iemand die ongelijk heeft, en nu heil zoekt in groote woorden. Dit spijt ons, voor een man, dien we anders steeds hebben hooggeacht. Maar hoe kan het anders? Ge ziet hier uitkomen het invretend kwaad van alle schismatische zonde. KUYPER. Voor Kootwijk's Scholen. Ingekomen bij Ds. HOUTZAGERS, van P. Siemens te Oosterland p. 10; van H. Mulder te Koeverden p. 1; van P. postm. Rotterdam p. 10. Uit de Pers. In Suriname is iets geschied dat niet zoo blijven mag. Er is door het Gouvernement een verdrag gesloten met een Roomsche stichting om de melaschen te verzorgen. Nu hier is niets tegen. Maar daarbij is verklaard, dat de melaschen die niet Roomsch zijn, geen eigen godsdienstoefening mogen hebben. En dit nu is onrecht. Een onrecht waartegen ook wij protesteerden. Reeds meer dan duizend personen hebben dan ook een adres aan de Koningin-Regentes opgezonden, om dit besluit te vernietigen. De *Herfoming* zegt er van: Het adres, door ingezetenen van Suriname aan de Koningin-Regentes gericht, waarin zij hunne instemming betuigen met het adres der Protestantische Kerkbesturen in zake het geslacht voor melaschen, telde onstreeks half Augustus reeds meer dan duizend ondertekeningen. In het schrijven over deze zaak in ons vorig nummer werd gemeld, dat de Gouverneur, door gebruik te maken van Art. 10 van het Regeeringsreglement, de kerkbesturen was vóór geweest. Tot goed verstand der zaak laten wij hier dat artikel volgen: „De Gouverneur kondigt de koloniale verordening, door hem vastgesteld, in den regel niet af, vóór dat hij bericht ontvangen heeft, dat hij den Koning geen voornemen tot vernietiging bestaat, of vóór dat, na de opening aan den Koning, zes maanden verlopen zijn zonder dat de Gouverneur bericht ontvangen heeft, dat de vernietiging heeft plaats gehad of bij den Koning in overweging is. Hij kan echter, indien naar zijn oordeel en dat van de meermalen van den Raad van Batavia spoed vereischt wordt, een koloniale verordening, door hem vastgesteld, vroeger afkondigen en uitvoeren.” De Gouverneur heeft dus gemeld, dat hier het geval aanwezig was, waarop de door ons gecursieerde woorden wijzen. Naar wij vernamen zou, zoal het Regeeringsreglement bestaat, thans voor de eerste maal van deze exceptie gebruik zijn gemaakt. Is het niet sonderling dat hier zoo buitengewone spoed noodzakelijk werd geacht, nadat tientallen van jaren ter verbetering van de verpleging van melaschen niets werd gedaan? Die spoed staat zeker in verband met het feit, dat, toen de Staten op 2 Juli de verordening hadden overgenomen, terstond het bericht zich verbreidde: er gaat een adres aan H. M. de K. Regentes. De dagteekening onder „verordening” zal nu en onder de publicatie zijn wel zeer vroeg gesteld, doch niet zoo vroeg, of de courant had reeds van het adres gesproken. Wordt hier eenig en alleen in het belang der melaschen gehandeld, of zijn hier vragen men niet af, belangen van zoogenaamd hoogere politiek in het spel? En indien dit laatste het geval is — een vermoeden dat ook door andere handelingen van den heer Van Asch van Wijk, waarvan men thans weet, wordt bevestigd — gaat het dan aan, welke teedere belangen, als het hier geldt, in dat spel te bereiken? En mag het maar verder worden afgespeeld in onze kolonie Suriname? En indien dit laatste het geval is — een vermoeden dat ook door andere handelingen van den heer Van Asch van Wijk, waarvan men thans weet, wordt bevestigd — gaat het dan aan, welke teedere belangen, als het hier geldt, in dat spel te bereiken? En mag het maar verder worden afgespeeld in onze kolonie Suriname?

namen (want Ursinus staat onder onze oude Gereformeerde Theologen niet alleen) door de leiders van de beweging ter zoogenaamde voortzetting der Chr. Ger. kerk eigenlijk ongereformeerde worden geoordeeld. En nu de citaten met de curieuse van mij: De Sacramenten zijn eigenlijk ingezet om te zijn tekenen, de belofte des Evangeliums verklarende en verzeggende, ofte om tekenen te zijn des verbonds onder der welke Gods neveng ons, door welke Hij te Indigt, dat Hij, als men deze tekenen wettelijk gebruik, meteen ook de belofte des Evangeliums, en alzo ons Gelooft door de selve bevestigd. Vol. 5, 2de afde. De Sacramentelijke Vereeniging der tekenen, ende der betoefende zaken bestaat in een wettelijke gevinge ende ontfangende der tekenen ende der betoefende zaken in een wettelijk gebruik, dewelk sonder geloven niet kan weeten. Vol. 8, 2de afde. Wie God niet en geloof in het Woord, dien en vergeet ook de Sacramenten niet, Geelyc een zegel aan eenen brief gehangen niet en vergeet dan aan degene, aan denwelken de brief de belofte doet. Alzo en vergeet God zijne weldaden niet met zegelen, dan aan degene, aan dewelke God ook de belofte doet in zijn woord: Nu God en belooft den Goddeloos niets in zijn Woord, zo lang als hij in hare ongelovigheid blijft: want hij alle beloven is de conditie des gelooft ende der dootverrijgheden bijgevocht. Daarom zo en vergeet ook geen de Sacramenten den Goddeloos niet met allen. Vol. 10. Men kan den Doop ook aldus beschrijven: De Doop is een Sacrament des Nieuwen Testaments, door welken den geloovigen in den Naam des Vaders, ende des Zoons, ende des Heiligen Geests gedoopt zijnde, de vergevinge aller sonden, de gevinge des Heiligen Geests, ende de ingelijding in het Lichem Christi ende in de Gemeente verzegt wort; ende door welke zij wederom blijden, dat is dat wilken van God door het gelooft ontfangen, ende datte daarom voortaan Hem leven en dienen willen, ende behooren. Vol. 12, 2de afde. Daar is tweedert afwassinghe in den Doop een wettelijke, die door het water geschiedt, ende ten innemende, die door het bloed en den geest Christi geschiedt. De innemende wettelijke wettelijke ende verzegt door de wettelijke ende is met deselve aldus verzegt: schep in dat wettelijk gebruik des Doops. Vol. 14. De Doop is den geloovigen een zeker teken ende zegel der vergevinge der sonden, der wedergeboorte ende des eeuwigen levens. Vol. 18. De kleine kinderen is te genoeg tot den Doop, dat ze van den H. Geest gelykt ende wedergeboort zijn, ende daar gelooft, dat de kleine kinderen, die te geboren worden van gelovige ouders, de kleine kinderen hoe wel ze niet geloof niet en gelooven, noch niet hebende bequame instrumenten, die tot het gelooft van noode zijn, zoo en kan men nochtans niet zeggen, dat de kinderen gelykt ongelovig zijn ende onder ongelovige te rekenen; maar achten dat dit onwaarschijnlijk is. Want hoewel de kleine kinderen der gelovige niet en gelooven, worden zij te geboren nederdaelt, gelijc de volwassenen, dan, door een dadelijk ende vast gelooft, welc is een commissie en vertrouwen der belofte der genade, zoo moet men nochtans achten, dat ze gelooft op hare maniere, die met hare jeugheyt overeenkomt, namelijk door een ongenegtheid om te geloven, welc ongenegtheid voortvuer ofte een gelooft is, ofte een deel ende beginnel van het gelooft. Vol. 24. L. C. F. VAN KAMP. Heemse. De zaak is zoo helder als glas, en komt doodeenvoudig meer op de vraag, of de Heere onze God alleen door middelen op ons hart werkt, of wel ook onmiddellijk door den Heiligen Geest. KUYPER. Officiële Berichten. (Met verhooring uit het Kerkblad van 23 Sept.) De ondergeteekenden, door de Generale Synode der Gereformeerde kerken in Nederland, gehouden den 17 Juni 1894 te Amsterdam, als Deputaten aangewezen voor de afdoening van wat mocht vergeten zijn, hebben zich tot den heer Minister van Binnenlandsche Zaken gewend, met verzoek of van zijntwege aan de Commissarissen der Koningin en aan den Burgemeester mededeeling zou kunnen geschieden van de maamverandering der onderscheidene kerken, en hierop van den heer Minister van Binnenlandsche Zaken ten antwoord ontvangen, dat aan dit verzoek zal worden voldaan. Hieruit vloeit voort dat de plaatselijke kerken geen kennisgeving van de maamverandering, die plaats greep, aan de plaatselijke Overheid behoeven in te zenden. W. H. GIESSEN. Dr. A. KUYPER. Amsterdam, 20 Sept. 1894. Verslag van de Provinciale Synode, gehouden te Leeuwarden, 24 Aug. 1894. Het moderamen werd aldus samengesteld: Praeses: Ds. J. van Andel; Scriba: Ds. H. Hoekstra. De Praeses wijst, met goedvinden der vergadering, Dr. L. Wagenaar als Assessor aan. Classe Franeker wordt, overeenkomstig hare begerste, gesplitst in Classe Franeker en Classe Bolsward. Voorts worden nog twee Deputaten aangewezen (de BB. Ds. J. J. A. Ploos van Amstel en Ds. J. Westerhuis) voor de hulpbehoevende kerken in de provincie. Tot Curator van de Theol. School wordt verkozen Ds. J. van Andel. Tot Secundus: Ds. F. M. ten Hoor. Er bestaat een Friesehe bond van ongeveer veertig diaconieën, die de middelen helpen saambrengen, om behoeftige krankzinnigen op Ermelo-Veldwijk te doen verplegen. Den BB. die tot heden de leiding van deze aangelegenheid hadden, wordt door de Synode opgedragen, daarmede tot de volgende Synode voort te gaan, en in vereeniging met Ds. Kruiswijk en Ds. H. Hoekstra aan de volgende Synode voorstellen te doen, hoe deze zaak in te vervolgen te behandel te worden. Tot de volgende Synode worden de kerken van Leeuwarden aangewezen, tot bevordering van de correspondentie met genabuurde Synoden. Dezelfde kerken zullen de volgende gewone Synodi saamroepen te Leeuwarden. Voor buitengewone Synode, indien noodig (en dan te Leeuwarden) worden gedeputeerd de BB. Ds. J. van Andel en W. C. van Munster. Verslag van de Handelingen der Provinciale Synode van Z.-Holland, gehouden te 's Hage op Dinsdag 30 en Woensdag 31 Aug. '94. In het Moderamen werden gekozen: Ds. Doorn, Praeses, Ds. Sikkel, Assessor, Ds. Fernhout, Scriba, en Ds. Impeta, Scriba. Prof. de Cock nam op verzoek der Synode als adviseerend lid zitting. In zake een hooger beroep van leden der Gerf. Kerk te Delft A, tegen een beslissing van de Classis 's Hage op een door hen ingediend bezwaarschrift tegen de benoeming tot ouderling van een lid hunner kerk, die op Zondag eenigen, z. i. noodzakelijken, arbeid (het luchten en dekken van broedbakken voor de kopkommerteel) heeft te verrichten, werd besloten: dat de vraag over de noodzakelijkheid van den bedoelden arbeid op den dag des Heeren behoort tot die vragen, waarover de conscientie onder degenen, die den Heere vreezen, verschillend getuigt; de Synode verklaart zich onbekwaam in dezen eene beslissing te nemen, maar meent hierin de conscientie van Gods volk te moeten overlaten aan het oordeel des Heeren; waarom de Synode ook geene vrijheid heeft de bediening van het ouderlingschap in kerk A te Delft aan br. Eijgenraam te verbieden en handhaaft mitsdien de beslissing der Classis 's Hage. In het algemeen echter spreekt de Synode uit, dat bij de verkiezing van ouderlingen en diakenen door de Kerkeraden nauw behoort te worden toegezien, dat geene personen worden verkozen, die door de Gemeente niet met vertrouwen worden ontvangen. In aansluiting aan wat in dezen door de Classis reeds is gedaan, benoemt de Synode een tweetal deputaten om te beproeven de verwijdering, die in kerk te Delft A tusschen de bezwaarde broeders enerzijds en den kerkeraad anderzijds bestaat, weg te nemen. Tot deputaten voor deze zaak werden aangewezen Ds. Beuker en Ds. Douma. Goedgevonden werd, dat door alle kerken der provincie eens per jaar eene collecte worde gehouden voor het Weeshuis te Middelhamis. De eerstvolgende Prov. Synode zal D. V. in Juni '95 worden saamgeroepen door de Kerken van Rotterdam. Buitengewone vergadering van de Classis Leeuwarden der Gereformeerde Kerken, gehouden den 23sten Augustus 1894. Door de vergadering worden als leden van het moderamen benoemd: De Deputaten tot bijeenroeping van buitengewone vergaderingen der Classis: Ds. Brauer, praeses; Ds. Op 't Holt, scriba. De vergadering is bijeengeroepen om den heer J. J. Berends, peremptoir te examineren. Na onderzoek oordeelt de vergadering om den examinandus toe te laten tot de H. Bediening. Aan Dr. L. Wagenaar en aan Ds. J. D. te Winkel verleent de Classis ontslag uit den dienst der Kerken, respectievelijk te Leeuwarden B. en Beetsburg B. Vergadering der Classis Utrecht op 7 Sept. 1894, in de Oosterkerk te Zeist. Het Moderamen wordt samengesteld uit Ds. G. Ringnalda, praeses; Ds. J. Hartwigsen, scriba en Ds. L. Adriaanse, assessor. De verg. benoemt Ds. G. Ringnalda, Ds. J. Hartwigsen en Ouderl. C. de Vries om onderzoek te doen naar den toestand van de zwakke kerk te Linschoten, die vroeger onder opzicht van Montfort is gesteld. Den afgevaardigde uit die kerk wordt voor deze verg. geen keurstem toegekend. Er worden regelingen vastgesteld voor de werkzaamheden op de Classische vergaderingen, voor de Classische kosten, voor de ondersteuning van hulpbehoevende kerken, voor de werkzaamheden van den Actuaris en den Quacstor, en ter uitvoering van Art. 19 D. K. Ds. Adriaanse en Ds. Bouman zullen deze regelingen samenbrengen tot een Huishoudelijk Reglement, en dit laten drukken, opdat de onderscheidene kerken der Classe ze in haar bezit kunnen krijgen. Aan de Prov. Syn. zal worden verzoekt van de Generale Synode een visitatie-reglement te vragen. Candidaten voor Oefenaar zullen na 1 Dec. '94 in onze Classe niet meer worden onderzocht, en die na 7 Sept. '94 in andere Classen worden toegelaten, mogen in onze kerken niet oefenen. Vaste oefenars mogen niet meer worden aangesteld. De oefenars, die vroeger onderzocht, of ook voor vast zijn aangesteld, behouden hun vorige rechten. De Consensus-diensten en vacatur-beurten worden geregeld. De volgende samenkomst zal D. V. worden gehouden den eersten Woensdag in Nov. te Utrecht. De beide kerken aldaar zullen haar bijeenroepen. Buitenland. Engeland. Gladstone overscheiding van kerken staat. Protesten tegen de nieuwe kritiek. Het feit, dat in Engeland het ministerie Gladstone is opgetreden, zal, naar wij hopen, goede gevolgen hebben voor de voltooiing van de scheiding van kerk en staat. Wij spreken van de voltooiing, want in Ierland is het privilege der staatskerk reeds jaren geleden gevallen. Het onrecht dat enkele tientallen Episcopalen hun erediens tot staatskosten zonden hebben, terwijl de duizende Roomsche gezinden de kosten van hun erediens zelfden moesten betalen, deed een dertigtal jaren geleden besluiten om de Iersche staatskerk op te heffen. In het vorstendom Wales is echter het onrecht niet minder tastbaar dan het in Ierland was. Verreweg de grootste meerderheid der bevolking is tot Nonconformistische kerken overgegaan; het getal aanhangers der Episcopalen is naar verhouding geslonken. De liberale partij (het meest overeenkomende met de antirevolutionaire partij in Nederland) heeft veel te danken aan de flinke houding die de geestverwanten in Wales aannamen. Dat het ministerie Gladstone op het kussen kwam, is voor een groot deel te danken aan den ijver diens men in genoemd vorstendom bij den verkiezingsstrijd aan den dag legde. Men maakte zich daar zoo warm met, althans niet in de eerste plaats, om aan Ierland Home-rule of zelfregering te geven, maar om aan het privilege der Episcopale kerk een einde te maken. Uit dien hoofde kan het ons niet verwonderen, dat Gladstone door zijne geestverwanten in Wales gedrongen wordt om zich nader uit te spreken, hoe hij over het vraagstuk van scheiding van Kerk en Staat denkt. Verleden Maandag (12 Sept.) sprak de 83jarige Gladstone te Carnovon, op zijn reis naar het buiten van een zijner vrienden te Snowdon. Hij gaf daarbij de volgende verklaring: „Ik antwoord mijne heeren, op de speciale vraag, in de tot mij gerichte toespraken gedaan, ten opzichte van scheiding van Kerk en Staat. Ik ben er zeker van, dat wij een punt bereikt hebben, waarop het bewerken van strikte gelijkheid op godsdienstig gebied, goed zijn zal voor de belangen van alle klassen en kerken en voor de harmonie in het land.” Na Wales om zijne houding bij de jongste verkiezingen geprezen te hebben, sprak Gladstone: „Wales heeft daarbij een eisch (claim) gesteld, welke een van de dringendste is, die door de liberale partij onder de ogen moet gezien worden. Voorts verzekerde de heer Gladstone, dat

hoezeer de Iersche quaestie op den voorgrond kwam te staan, hij toch hoopte dat geen zittingsjaar van het parlement zou voorbijgaan, zonder dat den volke van Wales een ernstig bewijs gegeven werd van het verlangen om over hun rechtmatigen eisch te handelen of om de inwilliging daarvan te bevoornden of nader te brengen. Den volgende dag verzekerde de heer Gladstone, dat hij zoo vast, ijverig en ernstig als hij kon, zou voorwaarts reizen tot de land- en kerkquaestie in Schotland als ook in Wales. Dus is de opheffing van de Staatskerk in Wales en Schotland in het vooruitzicht gesteld. In het overig deel van Engeland komt de ongerechtigheid minder uit, omdat het aantal Nonconformisten er zooveel kleiner is, toch zal de consequentie van het beginsel ook in Oud-Engeland het privilege der Staatskerk doen verdwijnen. Natuurlijk wordt men in Episcopale kringen bang. De bisschop van St. Asaph sprak voor de geestelijkheid zijner diocese: Veronderstel dat Wales zich heeft uitgesproken voor opheffing van de Staatskerk, waarom moet de eene historische kerk ontleed worden. Ook was de uitspraak der stembus in Wales niet onduidelzinnig, met het oog op de menigte andere beloften door de candidaten gedaan. Daarbij was het ontnemen van de goederen van de staatskerk: roof. „De kerk” kan zoo goed zijn eigendomrecht op de goederen bewijzen als de Nonconformisten op de hunne. Het is onrecht het eigendom van het eene godsdienstige lichaam weg te nemen en zorgvuldig dat van andere te sparen en dit in naam van gelijkheid op godsdienstig gebied. De bisschop schijnt over het hoofd te zien, dat de kerkelijke goederen, thans uitsluitend in het bezit der Episcopalen, oorspronkelijk gemeen goed geweest zijn. In de kringen van Gods volk in Engeland begint men meer en meer in te zien, dat het volgen der moderne kritiek, gelijk dit bij vele leeraars in de Episcopale en in de Vrije kerken het geval is, uitloopt op prijsgeving van het Christelijk geloof. In het jongste nummer van de *Independent* komt een onderwijzer van een „Bijbelklas”, eene voortzetting van het Zondagschoolonderwijs, vragen, wat hij doen moet wanneer het waar is dat men de z. g. mechanische inspiratie waaraan men in den tegenwoordigen tijd ontgroeid heet, moet verwerpen. Zoo heeft o. a. canon Cheyne gesproken van de drie onderstelde voorvaders der Israelieten, zoodat men zich niet moet inbeelden iets historisch zeker omtrent Abraham, Izac en Jacob te weten. Met andere woorden de drie aartsvaders zijn mythische personen, in denzelfden zin als de fabel zegt, dat Anchises, Aeneas en Aeneas Sylvius de voorvaders der Romeinen waren. En nu stelt de onderwijzer der Bijbelklas zich voor, dat hij het 8ste hoofdstuk van het Evangelie van Johannes met zijne leerlingen leest; daarin zegt de Heere Jezus: „Ik weet dat gij zijt Abraham's zaad” „Uw vader Abraham heeft met verbeuging verhandeld, opdat hij mijnen dag zien zoude, en hij heeft hem gezien en is verblijd geweest,” en als nu een van de leerlingen vraagt: hoe kan de Heere Jezus zoo gesproken hebben, als Abraham niet geleefd heeft? wat moet men hem dan antwoorden? In Marcus 12: 26 lezen wij, hoe de Heere tot bewijs van de wederopstanding der dooden heeft gesproken: Doch aangaande de dooden, dat zij opgewekt zullen worden, hebt gij niet gelezen in het boek van Mozes, hoe God in het doornbosch tot hem gesproken heeft, zeggende: Ik ben de God Abrahams, en de God Isaacs en de God Jacobs. God is niet een God der dooden, maar een God der levenden. Gij dwaalt dan zeer”. Zekerlijk is God niet de God van hen, die nooit hebben geleefd. De uitvucht, dat die onwetendheid des Heeren een deel is van zijn „ontlediging”, of dat de Heere „toegenomen” is in wijsheid, bevreemdt den bijbelklas-onderwijzer volstrekt niet. Volgens hem moet men of Christus' leer als feilbaar voorstellen, maar dan valt Jezus' godheid, of de Heere is ook waarachtig God, en dan zijn de uitkomsten van de z. g. moderne kritiek ten eenenmale te veroordeelen. Een derde is niet mogelijk. In hetzelfde orgaan komt „een arm, ongeteletterd zondagschoolonderwijzer” met dezelfde bezwaren. Aan het slot van zijn brief schrijft hij: „Men wil in deze dagen ons zeggen, dat de prediker en de onderwijzer moeten ontvangen worden als het levende woord”. Denkt men, dat een nadenkend werkman, dit zal aannemen? Ik vrees, dat onze leidlieden, in plaats van ons op te bouwen, ons berooven van ons geloof eenmaal den heiligen overgeleverd”. Onze jongelieden worden twijfelzuchtig en wereldsch. Wij kunnen er ons niet over verwonderen, dat werklieden zich van de kerk afkeerden. Menigeen heb ik hooren zeggen: „het is moeielijk in deze dagen te weten wat waarheid is”. En waarom? Omdat er zulk een Babel van tegenspraak is in den tegenwoordigen tijd. Wij zouden wel willen weten hoeveel geld er verdiend is aan boeken, voorlezingen en preken die vol zijn van twijfelingen. Is het recht dat een mensch met kwistige hand zulke twijfelingen uitstrooit? In de dagen die voorbij zijn, werd de Bijbel aangevallen door beaiste vijanden, in den tegenwoordigen tijd door zijn zoogenaamde vrienden. Maar Gode zij dank „de Heere zal hem bewaren, in de toekomst gelijk Hij is het verleden deed”. Dat deze beide artikelen in de *Independent* voorkomen is een bewijs, dat de redactie vooralsnog niet geheel den weg der nieuwere kritiek op wil. Toch levert menig stuk in hetzelfde orgaan het bewijs dat men met den stroom van de z. g. „down grade” al een heel eind is meegeslept. Rusland. Het lijden der Luthersche kerken in de Oostzee-provinciën. Hoe treurig het er voor de Luthersche kerken aan de Oostzee uitziet, blijkt wel uit het feit, dat van de 140 Lijflandsche Luthersche predikanten 92 aangeklaagd zijn, omdat men bij hen conflicten met de Grieksche kerk meent ontdekt te hebben. Toch schijnt dit getal van 92 nog niet groot genoeg. Er is iets bedacht om alle Luthersche predikanten voor de rechtbank te krijgen door hen aan te klagen als... drijvers van handel in boeken, nl. doordat zij met Bijbel- en Tractaatgenootschappen er voor arbeiden dat het volk Gods Woord in handen krijgt en een stichtelijk blaadje lezen kan! Met moeite kunnen de betrekkingen van gestorven Lutherschen het soms tegenhouden, dat voor overledenen zielenmissen in de Grieksche kerken gehouden worden; de Grieksche opvolger van een Luthersche rector van een gymnasium wilde in vereeniging met zijne medeleeraars voor den gestorven rector een mis in zijne kerk laten houden, alleen door de uitdrukkelijke weigering der familie werd dit voorkomen.